

SIĞIRLARDA NUMARALAMA - 1

Dr. Sencer TÜMER

Siğirlerde numaralama; işletme hayvanlarının tanımlanarak birbirlerinden ve diğer işletmelerin hayvanlarından ayrılması, hayvanların verim, üreme ve tüm yetiştirme bilgilerinin bu numaralara göre kaydedilmesi, sürüden ayıklanacak veya elde tutulacak hayvanların belirlenmesi, bireysel yemleme, tohumlama, aşılama ve sağlık kontrolleri gibi programların yapılabilmesi, yine verim kayıtlarından yararlanılarak ıslah ve suni tohumlama faaliyetlerinde kullanılacak aday boğaların seçimi, boğa ve inek indeksleri ile boğa testlerinin yapımı gibi amaçlar yanında, tüm ülke hayvanlarının kayıt altına alınarak, her türlü hayvancılık faaliyetlerinin kontrol ve denetlenebilmesi için bir zorunluluktur.

Genelde farklı iki numaralama sistemi vardır;

1. Ülke genelinde tüm hayvanlara zorunlu olarak uygulanan resmi numaralama sistemi.
2. Sadece işletme içi bazı amaçlar için uygulanan özel numaralama sistemi.

RESMİ NUMARALAMA SİSTEMİ

Türkiye’de Tarım ve Köyişleri Bakanlığının (TKB) 28 Temmuz 2002 tarih ve 24829 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Siğir Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği” ne göre tüm siğirlere resmi kulak numaraları verilmekte ve buna göre tüm hayvanlar ve siğircilik işletmeleri kayıt altına alınmaktadır. Uygulama Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün sorumluluğunda Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerince yürütülmektedir. Bu uygulama ile tüm siğirler (süt ve besi) numaralanmakta, tanımlanan hayvanlara birer pasaport düzenlenmekte, hayvan hareketleri izlenmekte, işletme ve sürü sağlığına ilişkin bilgiler, laboratuvar analizleri, destekleme ödemeleri, hayvan sigortaları, satış belgeleri ve faturalarda mutlaka bu numaraların belirtilmesi gerekmektedir.

Resmi numaralamada kullanılan plastik kulak küpeleri TKB il ve ilçe müdürlüklerince işletmelere tahsis edilerek takılmaktadır. Kullanılan kulak küpeleri limon sarısı renginde, bir erkek ve bir dişi olmak üzere iki parçalı, bükülebilir kaliteli plastikten yapılmıştır. Küpenin dişi parçası (yaprağı) üzerindeki yataкта, erkek yaprağın dışıdan ayrılmasını önleyen metal bir segman vardır. Erkek yaprağın pimi de bu metal halkaya oturacak şekilde yivli yapılmıştır. Numara ve tanımlama bilgileri kulak küpesi üzerinde lazer tekniği ile silinmez bir şekilde baskılı olarak bulunmaktadır.

Yönetmelik; resmi numaraları taşıyan kulak küpelerinin her iki kulağa da uygulanacağını bildirmektedir. Kulak küpeleri üzerinde ayrıca TKB’ nin logosu da bulunacak ve hayvan tanımlama kodu (numaralar) en fazla 14 karakterden oluşacaktır. Bunlardan;

- İlk iki hane ülke kodudur, “ TR ” olarak gösterilir.
- Ülke kodundan sonraki iki rakam hayvanın bulunduğu işletmenin yer aldığı ilin il trafik kodudur. Örneğin; Ankara için 06, İzmir için 35.

- İl trafik kodundan sonra gelen en fazla 10 sayısal karakter de o hayvanın il içi bireysel numarasıdır.

Kulak numaralarında ayrıca, çizgilerden oluşan bir barkod bulunması da öngörülmüştür. Bu sayede ileride barkod okuyucu elektronik cihazlarla hayvanların otomatik olarak tanımlanması mümkün olabilecektir.

Ülke düzeyinde sığır cinsi hayvanlara uygulanan resmi numaralama sistemine paralel olarak bünyesinde sığır cinsi hayvan bulunan işletmelere de birer tanımlama numarası verilmektedir. İşletme tanımlama numarasının; ilk iki hanesi ülke kodunu " TR ", sonraki iki hanesi işletmenin bulunduğu il trafik kodunu (06 ; 35 gibi), daha sonra gelen en fazla 10 hane ise işletme numarasını gösterecektir. İşletme tanımlama numaraları tüm kayıtlara, hayvan pasaportlarına ve işletme tescil belgelerine kaydedilecek, ancak kulak küpeleri üzerine yazılmayacaktır.

Plastik kulak küpesi ve takma pensi

İŞLETME İÇİ ÖZEL NUMARALAMA SİSTEMİ

İşletme içindeki hayvanların işletmenin yemleme, sağım, bilgisayar destekli sürü yönetimi ve benzeri diğer özel ihtiyaçlarına uygun olarak numaralanması ihtiyacı doğduğunda farklı numaralama yöntemleri uygulanabilir. Bu yöntemde kullanılan numaralar 1'den başlayıp devam eden bir numaralama olabileceği gibi, farklı yıllarda doğan hayvanlara o yılın son iki rakamı ile başlayan ve sıra takip eden bir numaralama (04-35 gibi) veya işletmede farklı ırklardan hayvanlar varsa harf ve numarayı bir arada taşıyan bir numaralama da uygulanabilir (SA- 25 ; ES-08 gibi).

İşletmede bilgisayarlı kayıt sistemi kullanılıyorsa veya böyle bir sisteme geçilmesi düşünülüyorsa bu sisteme uyan bir numaralama tercih edilmelidir. İşletme içi numaralar 3 veya 4 haneden fazla olmamalıdır, aksi halde yazımı ve okunması zorlaşır.

FARKLI NUMARALAMA MALZEMELERİ

- **Plastik Kulak Küpeleri** : Türkiye'de, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca 28 Temmuz 2002 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan yönetmeliğe göre her iki kulağa da aynı resmi plastik kulak küpelerinin takılması zorunlu olduğundan, işletmelerin özel numaralama yapmak için kulak küpesi takma şansı bulunmamaktadır. Bazı ülkelerde resmi kulak küpeleri sol kulağa takılmakta, sağ kulağa da hayvanların işletme içi özel numaralarını taşıyan kulak küpeleri takılabilmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uyguladığı plastik kulak küpeleri kaliteli ve son sistem küpelerdir. Bu küpelerin erkek ve dişi yaprakları (parçaları) özel bir takma pensi içine yerleştirilir, hayvanın kulağının orta kısmında, kıkırdak ve kan damarlarının olmadığı bir bölümünde pense sıkılarak kulak delinir ve aynı anda küpenin erkek ve dişi parçaları birbirine kenetlenerek kulağa tespitlenir. Kulak yırtılmadıkça küpe düşmez. Söz konusu küpelere numaralar lazerle önceden basılı olarak yazılmıştır. Herhangi bir küpe düştüğünde veya numarası silindiğinde yetiştirici 28 gün içinde bağlı olduğu il veya ilçe müdürlüğüne başvurarak yerine yenisinin takılmasını isteyecektir. Türkiye’de plastik kulak küpeleri üzerinde numaralar basılı olarak verilmekle birlikte, boş plastik küpelerin üzerine silinmez (permanent) kalemle numara yazılması da mümkündür.

- **Metal Kulak Küpeleri** : Eski bir yöntem olup, kullanımı giderek azalmaktadır. Genelde 12 mm genişliğinde, 38-40 mm uzunluğunda, tek parçalı kulak küpeleridir. Özel takma pensi yardımı ile takılır. Kulak küpesi pense içine yerleştirilip sıkıldığında küpenin açık ve keskin olan bir ucu kulağı delip, karşılığı olan delikten geçerek kilitlenir. Hayvanın kulağı bir yere takıldığı zaman, kulağı yırtarak düşebilir. Takarken kulağın başa doğru 1/3'lük üst bölümüne takılmalı, kan damarlarına dikkat edilmeli, küçük buzağılara takıldığında kulağın büyüme payı hesap edilerek yaklaşık 1 cm boşluk bırakılmalıdır. Okunması plastik küpelere göre daha zordur. Bazı kulak küpeleri, üzerine numaralar basılmış olarak satılır.

Metal küpelere numara kazımak için üzerlerinde yaklaşık 1 cm büyüklüğünde 0-9 arası rakamlar bulunan vanadyumlu çelikten yapılmış zimba takımı kullanılır. Özel bir demir takoz üzerinde, bu zimbalar çekiçle kulak küpesi üzerine vurularak numara kazınır.

Metal kulak küpesi ve takma pensi

- **Plastik Boyun Tasmaları** : Plastikten yapılmış bir tasmadır. Üzerine hayvanın numarası yazılır. Takılması ve kullanımı kolaydır, ancak fazla sıkı veya fazla gevşek takılmamalıdır. Son zamanlarda giderek yayılan bilgisayar destekli yemlik, süt kontrol ve sürü yönetim sistemlerinde hayvanın kimliğini belirten elektro manyetik parçalar bu tip tasmalara takılabilmektedir.

- **Kolye Tipi Numaralama** : Kolay ve nispeten ucuz bir yöntemdir. Metal veya plastik kolyeler, metal veya plastikten yapılmış bir zincirin altına, bir firdöndü ile tutturulur. Zincirin iki ucu boyuna sarıldıktan sonra bir klips yardımı ile birbirine bağlanır. Numara fabrikasyon olarak kazınmış olabileceği gibi, silinmeyen (permanent) bir kalemle işletmede de yazılabilir. Böylesi daha pratiktir. Kolye tipi numaraların bağlı ahırlarda kullanımı risklidir. Boyundaki zincirlerin bir yere takılarak hayvanın boğulması olasılığı vardır. Çok bol ve çok gevşek olmamalıdır.

Plastik boyun tasmaı ve kolye tipi numaralar

• **Kuyruk ve Ayak Bileđi Numaraları** : Özellikle sağım sırasında sağımcıların hayvanları kolaylıkla tanıyabilmelerine yardımcı olan bir numaralama şeklidir. Kuyruk püskülünün hemen üzerine veya arka ayak bileğine (incik üzerine) takılan bükülebilir tokalı veya geçmeli plastik bir bilezik veya aynı yerlere sarılan yapışkan bantların üzerine hayvanın işletme numarasının silinmeyen kalemle yazılması suretiyle gerçekleştirilir. Kolay kirlenebilir. Yapışkan bantlar (kalın yara bandı veya koli bandı) zamanla düşebilirse de yenisi kolaylıkla takılabilir. Sağımda verime göre yemleme yapan işletmelerde, süt verim düzeyine göre (10-20-30 kg) farklı renkte bant veya bilezikler kullanılarak buna göre yemleme yapılması da sağlanabilir.

Kuyruk numarası

Ayak bileđi numarası

• **Boya Kalemleri ile Geçici Numaralama** : Aşılama, satış, ayırma, verime göre yemleme yapma gibi işlemler için hayvanın derisi üzerine özel mumlu boya kalemleri ile yapılan geçici bir numaralamadır. Kalıcı değildir. Bir süre sonra silinerek kaybolur. Bu tip boya kalemleri hayvancılık ve veteriner malzemeleri satan firmalardan temin edilebilir. Pratik ve hayvanın deri rengine göre kolay okunabilir renkteki kalemle numaralama yapılmalıdır.

Not:

1. Resmi numaralamada daha fazla bilgi için TKB., Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün www.kkgm.gov.tr/mevzuat adlı web sitesine bakınız.

2. Soğuk Damgalama, tetovir ve bilgisayarlı kimlik tanıma sistemleri için "**Sığırlarda Numaralama - 2**" adlı broşürümüze bakınız .
(**Çiftçi Broşürü No: 110**).